

Korszakos könyvek

Tantárgyak

Korszakos Könyvek I. – A filozófia alapjai (Platón)

Platón *Állam* c. munkája a nyugati gondolkodás egészének meghatározó szövege. Komplex műremek, amely egyszerre tartalmazza a kor természettudományos, matematikai, kozmológiai, etikai, vallási és politikai felfogásait. Egymagában mélyebb és átfogóbb a hatástörténete, mint bármely más antik filozófiai szövegnek (talán csak Arisztotelész *Metafizikája* fogható hozzá). A kurzus során a hagyományosan tíz könyvre felosztott szöveget 13 órára osztva vesszük át, ideértve a bevezető és az összefoglaló órát is. A szöveg szoros olvasása követelmény, ehhez rendelkezésre áll az újabb magyar fordítás, de igénybe vesszük az eredeti görög szöveg kulcskifejezéseit, ill. más nyelvű fordításokat is tájékozódásképpen. A cél a szöveg alapos megértése, át- és továbbgondolása, bekapcsolása a mai kor tudományos kontextusába. Ez utóbbit segíti az olvasmánylistában megadott kommentár, ill. bevezető szakirodalom.

Tantárgyfelelős: Hoppál Kál Bulcsú

Kötelező irodalom:

Platón: *Állam*. Ford. Steiger Kornél. Bp.: Atlantisz Könyvkiadó, 2014.

Ajánlott irodalom:

Thomas A. Szlezák: *Hogyan olvassunk Platónt?* Bp.: Atlantisz Könyvkiadó, 2000.

Giovanni R. F. Ferrari: *The Cambridge Companion to Plato's Republic*. Cambridge: CUP, 2007.

Steiger Kornél: *Az Állam mint lélekterápia* (elérhető:

http://epa.oszk.hu/01000/01050/00095/pdf/holmi_2011_11_1363-1382.pdf)

Korszakos Könyvek II. – A zsidó-keresztény hagyomány (Ó- és Újszövetség)

A Biblia szellemi forrásműként megkerülhetetlen. Egyetlen könyvként értelmezni nem lehet, illetve csakis vallási előföltevések alapján. Ezeket itt félre kell tenni, helyesebben úgy bemutatni, mint amelyek a Nyugat szellemi valóságának szerves részét adják. Ezért annak is meg kell értenie a vallást és a hitet, a hívő embert, aki maga nem követ vallást és egyházi vagy vallási értelemben nem hisz. A dolgot bonyolítja, hogy a Biblia egyrészt egy nép története is – legalábbis az Újszövetség kezdetéig –, másrészt egy történelemben már nem tartozó esemény dokumentációja és korai értelmezése. Azt is tudjuk, hogy a Biblia szövegei igen sok filozófiai és tudományos vállalkozás, útkeresés, hagyomány kezdetei és kísérei. Azzal is számolni kell, hogy a Biblia igen sok műfajú szöveget tartalmaz, közülük több maga a műfaj őse. A kurzus így az alábbi témákat tudja áttekinteni: (1) a szentírási szövegek státusa és értelmezése, az egzegézis, (2) judaizmus és kereszténység, (3) hit és vallás viszonya, nem-hit és nem-vallás, (4) teológia és filozófia, (5) hit és tudomány, (6) a szent és a profán. A kurzus nem az Apokalipszissal fejeződik be, hanem kitér Szent Ágostonra (Vallomások), továbbá kitekintést igyekszik adni a zsidó-keresztény antropológia további fejleményeire is.

Tantárgyfelelős: Balázs Zoltán

Kötelező irodalom:

A Szent (Genezis: a *Teremtés Könyve*)

A király és a nép (*Sámuel I. Könyve*)

A próféta (*Izajás*)

A magányos ember (*Jób Könyve*)

Az evangéliumok (*Lukács és János*)

A Római Levél

Az I. és II. *Korintusi Levél*

Apokalipszis

Szent Ágoston: *Vallomások*. Részletek.

Szent Anzelm: *Proslogion*

Ajánlott irodalom:

Charles Taylor, Humanizmus és modern identitás, in *A modern tudományok emberképe* (Bp: Gondolat, 1988).

Korszakos könyvek III. – Jog (Arisztotelész)

Arisztotelész Nikomakhoszi etikája a jó életről és a helyes cselekvésről való módszeres gondolkodás egyik legfontosabb állomása. Az egyes problémák rendszerezett tárgyalása mellett fontos tanulságokkal szolgál hatástörténete: középkori recepciója, koraujkori bírálata és huszadik századi újrafelfedezése is. A kurzus célja a mű egészének alapos földolgozása, a benne vizsgált kérdések tágabb kontextusban történő megvitatására is kiterjedően, elsősorban az erkölcsi helyesség és a normativitás fogalmából kiindulva. Kiegészítő olvasmányokként a huszadik századi jogfilozófia néhány „klasszikusával” foglalkozunk, hogy segítségükkel képet kaphassunk a tárgyalt problémák jogpozitivistá, természetjogi, valamint erényközpontú megközelítéséről.

Tantárgyfelelős: Könczöl Miklós

Kötelező irodalom:

Arisztotelész: *Nikomakhoszi etika*. Ford. Szabó M. Budapest: Európa, 1997.

Ajánlott irodalom:

W.D. Ross: *Arisztotelész*. Ford. Steiger K. Budapest: Osiris, 1996.

H.L.A. Hart: *A jog fogalma*. Ford. Takács P. Budapest, Osiris, 1995.

Paksy M. – Tattay Sz. (szerk.): *Ratio iuris. Szövegek a természetjogi gondolkodás tanulmányozásához*. Budapest: Pázmány Press, 2014.

Korszakos könyvek IV. – Politikai filozófia (Pascal)

Minden korszakos könyv fölfogható mint más korszakos művekkel való vitairat. Blaise Pascal: Gondolatok (Pensées) c. műve vitairatként is olvasható részben Arisztotelésszel, részben Descartes-tal. E vitákból kirajzolódik, hogy bár Pascal is szakít az arisztotelészi fizikával, mégsem fogadja el a kortárs Descartes új filozófiáját. Ennek oka abban keresendő, hogy Pascal számára a természet fogalma megőrizte eredeti, klasszikus jelentését, elutasítva azt, hogy a természetet állítsák a tudás végső alapjául, legkevésbé a keresztény hit igazolásául. Érzékeli, hogy a klasszikus logos fogalmát úgy akarják

az új filozófusok feldarabolni, amiből kiszorul a hit, kiszorul az intuitív megismerés. Hit és racionalitás Pascal korában válik ketté, s nyitotta meg az utat a modern tudománytalan filozófia és a filozófiátlan tudomány előtt. A kurzus Pascal Gondolatok c. munkáján keresztül kívánja bemutatni, miért lett az európai kultúra és civilizáció különössé a modern világban. Hogyan változott meg a tudás fogalma s redukálódott a tudományos tudás fogalmára. Hogyan veszítette el előbb a teológia, majd a filozófia a tudományos jellegét? Miként alakult ki a „tudás hatalom” politikát meghatározó koncepcióvá? A modern tudományosság, a politikai utópizmus és zsarnokság gyökereit kívánja a kurzus feltárni.

A Gondolatok 14 szakaszból áll, amely tartalmi szempontból átstrukturálható 9-11 egységgé, amely alkalmas arra, hogy kielégítse az egyetemi kurzusok időkorlátait.

Tantárgyfelelős: Láncki András

Kötelező irodalom:

Blaise Pascal: Gondolatok. Gondolat kiadó, Budapest, 1978.

Ajánlott irodalom:

Machiavelli: A fejedelem

Montaigne: Esszék

Fr. Bacon: Novum Organum

Hobbes: Leviatán; De homine

Descartes: Értekezés a módszerről.

Vico: Az új tudomány

Korszakos könyvek V. – Politikai gazdaságtan (Smith)

Aligha van nagyobb hatású könyv a gazdasági eszmék történetében, mint Adam Smith A nemzetek gazdagsága c. műve. Bár a közgazdászok hajlanak arra, hogy a természettudósokhoz hasonlóan mindig csak tudományuk legújabb eredményeire figyeljenek, éppen Smith az, akit újra és újra elővesznek, akár mert kritikára érdemesnek tartják, akár mert közvetlen inspirációt nyerne tőle – mint az utóbbi időben a viselkedési vagy az intézményi közgazdaságtan művelői. Talán azért is szól hozzánk Smith, mert nem volt közgazdász, a modern közgazdaságtudomány előtt írt. A morálfilozófia professzoraként a gazdasági jelenségek olyan alapkérdéseit tette fel, amelyekről máig vitatkozunk. Hogyan lesz rend káosz helyett egy széleskörű munkamegosztáson alapuló társadalomban? Hogyan terelhető az önzés, a szerzésvágy mederbe úgy, hogy a közjót is szolgálja? Miért stagnál valahol az anyagi jólét évszázadokig, s hogyan nőhet máshol rohamosan a szűkös erőforrások ellenére? Stb.

Smith azt vallotta, hogy először az emberi természetet kell jól megértenünk. Az embert úgy, ahogy van, képességeivel és vágyaival, korlátaival és hibáival. Erre alapozva elemezhetjük előbb a társas együttélés erkölcsi rendjét, az erre épülő jogrendet, s végül az utóbbi keretein belül a jólétet elősegítő vagy gátló folyamatokat. Elméletének alapjait Az erkölcsi érzelmek elméletében rakta le, erre épül A nemzetek gazdagsága, amely a szűkebben vett gazdasági kérdéseket tárgyalja. A szemináriumon a szerző e két főművének fontosabb részeit olvassuk el, kiegészítve néhány más szerzőtől származó rövidebb szöveggel Smith korából.

Tantárgyfelelős: Kóhegyi Gergely

Kötelező irodalom:

Smith, Adam 1982 [1759]: *The Theory of Moral Sentiments*. Liberty Fund, Indianapolis

Smith, Adam 2011 [1776]: *Vizsgálódás a nemzetek jólétének természetéről és okairól*. Napvilág, Budapest.

Ajánlott irodalom:

Clark, Henry C. (2003): *Commerce, Culture and Liberty. Readings on Capitalism before Adam Smith*. Liberty Fund, Indianapolis

Hont István: *The Jealousy of Trade*. Belknap Press, Cambridge, MA, London.

Horkay Hörcher, Ferenc (szerk.) (1996): *A skót felvilágosodás*. Osiris, Budapest.

Mandeville, Bernard (2004): *A méhek meséje*. Helikon, Budapest.

Korszakos könyvek VI. – A társadalomtudományos gondolkodás (Weber)

A modern társadalomtudományos gondolkodás történetének egyik máig ható és meghatározó jelentőségű szellemi teljesítményét Max Weber neve fémjelzi. A kurzus célja, hogy – összehasonlító szövegelemzés formájában – mélyebb betekintést adjon a klasszikus német szociológus „korai”, 1903/4 körüli és „késői”, 1913 utáni álláspontjának konceptuális, (ismeret)elméleti, metodológiai és tartalmi részleteibe.

A „Sozialwirtschaft” (szocioökonómia) elnevezést viselő korai álláspontjának paradigmátikus kifejtésére Weber *A protestáns etika és a kapitalizmus szelleme* című vallás- és gazdaság-szociológiai művében vállalkozott, míg ismeretelméleti-metodológiai alapjait *A társadalomtudományos és társadalompolitikai megismerés „objektivitása”* című tanulmányában foglalta össze. A késői álláspontját, melyet „Verstehende Soziologie” (megértő szociológia) néven ismerünk, a *Gazdaság és társadalom*. A megértő szociológia alapvonalai c. magnum opusában foglalta össze, melynek *Szociológiai kategóriatan* című 1. kötete részletezi a fogalmi és módszertani alapokat.

A korai és késői álláspontok racionális rekonstrukciója során a hallgatók megismerkedhetnek a társadalomelmélet egyes alapkérdéseivel, s az azokra adott weberi válaszokkal. Tartalmi szempontból pedig a kurzus során folyamatosan kitekintünk a Webert egész élete során foglalkoztató kérdéskörre: a kapitalizmus fogalmára, típusaira, kialakulására és működésére.

Tantárgyfelelős: Szántó Zoltán

Kötelező irodalom:

Max Weber: *A társadalomtudományos és társadalompolitikai megismerés „objektivitása”*. Megjelent: Max Weber: *Tanulmányok*. Budapest, Osiris Kiadó, 1998. 7-69.o.

Max Weber: *A protestáns etika és a kapitalizmus szelleme*. Budapest, Cserépfalvi, 1995.

Max Weber: *Gazdaság és társadalom. A megértő szociológia alapvonalai. 1. Szociológiai kategóriatan*. Budapest, KJK, 1987. (Részletek)

Ajánlott irodalom:

Max Weber: *Gazdaság és társadalom. A megértő szociológia alapvonalai. 2/1. A gazdaság, a társadalmi rend és a társadalmi hatalom formái (A társadalmi szervezetek: közösségek, társulások, vallások)*. Budapest, KJK, 1992. (Részletek)

Max Weber: *Gazdaság és társadalom. A megértő szociológia alapvonalai. 2/2. A gazdaság, a társadalmi rend és a társadalmi hatalom formái (Jogszociológia)*. Budapest, KJK, 1995. (Részletek)

Max Weber: *Gazdaság és társadalom. A megértő szociológia alapvonalai. 2/3. A gazdaság, a társadalmi rend és a társadalmi hatalom formái (Az uralom szociológiája I.)*. Budapest, KJK, 1996. (Részletek)

Max Weber: *Gazdaság és társadalom. A megértő szociológia alapvonalai. 2/4. A gazdaság, a társadalmi rend és a társadalmi hatalom formái (Az uralom szociológiája II.)*. Budapest, KJK, 1999. (Részletek)